

ks. Wojciech Zyzak

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Święty Jan z Ávili doktorem Kościoła

Podczas obchodów Światowego Dnia Młodzieży w Madrycie w 2011 roku papież Benedykt XVI zapowiedział ogłoszenie św. Jana z Ávili doktorem Kościoła. Na kryterium uczczenia kogoś tym tytułem składają się trzy zasadnicze elementy: wzniosła (wybitna) doktryna (*eminens doctrina*), świętość życia (*vitae sanctitas*) oraz potwierdzenie przez autorytet Stolicy Apostolskiej (*explicita declaratio*)¹. Skoro ojciec święty ogłasza doktorem Kościoła powszechnego osobę kanonizowaną, w oczywisty sposób cały problem sprowadza się do stwierdzenia *eminens doctrina*. J. Cervera wymienia sześć istotnych kryteriów wymaganych przez Kongregację Nauki Wiary w tym zakresie: istnienie charyzmatu mądrości, owocu Ducha Świętego uznanego przez Kościół (por. LG 12); wybitność (*excellence – eminent*) jakościową i ilościową pism zawierających wzniosłą i głęboką doktrynę stanowiącą dojrzałą syntezę mądrości i mającą zbawienny wpływ na wiernych (por. DV 8); służebną rolę doktryny wobec wiary i życia chrześcijańskiego jako szczególne światło w wyznawaniu i obronie wiary, w przepowiadaniu Ewangelii, w rozumieniu kultu i życia duchowego lub w specyficznej dziedzinie doktryny katolickiej; czerpanie doktryny teologicznej i duchowej ze słowa Bożego, Tradycji i Magisterium Kościoła, z uwzględnieniem roli pasterzy, teologów i mistyków (por. DV 8); szerokie i ciągłe rozprzestrzenianie doktryny na cały Kościół; stałe i aktualne przesłanie (por. LG 4), czyli

¹ Por. R. Groń, *Doktor Kościoła*, [w:] *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin-Kraków 2002, s. 198; J. Castellano Cervera, *Le titre de Docteur de l'Église*, [w:] *L'apport théologique de sainte Thérèse de l'Enfant-Jésus, docteur de l'Église*, Recherches Carmélitaines, Toulouse 2000, s. 15n.

takie, które rozpoznaje stałe potrzeby Kościoła, przeżywane w aktualnych okolicznościach². Poniższa analiza życia i pism Jana z Ávili powinna ukazać jego świętość i wzniosły charakter głoszonej przez niego doktryny.

1. Świętość życia Jana z Ávili

Zanim przejdziemy do charakterystyki pism świętego, przedstawimy krótki rys biograficzny nowego doktora Kościoła. Jan urodził się w Almodóvar del Campo, prawdopodobnie 6 stycznia 1499 roku. Jego rodzice Alonso de Ávila i Catalina Xixón należeli do bardziej zamożnych w lokalnej społeczności³. Byli pochodzenia żydowskiego i posiadali kopalnię srebra w Sierra Morena. Jan od 1513 roku studiował prawo w Salamance, a w latach 1520–1526 teologię w Alcalá. W 1526 roku przyjął święcenia kapłańskie. Podobno na obiad prymicyjny zaprosił dwustu żebraków i osobiście im usługiwał. Po święceniach, skoro nie żyli już jego rodzice, sprzedał majątek i chciał się oddać pracy misyjnej w „nowym świecie”. Czekał w Sewilli na statek, prowadził surowe życie oddane głoszeniu Ewangelii. Jego kazania spotkały się z wielkim powodzeniem, tak że arcybiskup Sewilli zobowiązał go do pozostania w mieście. Jan ewangelizował, odwiedzając szpitale, więzienia i szkoły. Z małą grupą księży prowadził ubogie życie poświęcone kaznodziejstwu, modlitwie i studiom. Członkowie grupy mieszkali w opuszczonym domu, żyjąc z ofiar wiernych.

W 1531 roku święty został oskarżony przez niektórych duchownych o herezję i niemoralne praktyki. Wytoczono mu proces przed inkwizycją. Więziony w latach 1531–1533, nie chciał się bronić przed oskarżeniami. Czas pobytu w odosobnieniu poświęcił na pisanie zarysu swego głównego dzieła *Audi, filia* i wprowadzenia do tłumaczenia *De imitatione Christi*. W 1533 roku niewinny, został zobowiązany do sprostowania tych kazań, które wzbudziły oburzenie i mogły się wydawać podejrzane (*no parecieron bien sonantes*). Odkąd w 1533 roku został wezwany przez biskupa Kordoby do pomocy w formacji duchowieństwa, miasto to stało się głównym terenem jego oddziaływania. Od 1536 roku w Granadzie współpracował z biskupem G. Avalosem przy organizowaniu uniwersytetu. Tam spotkał

² Por. tamże, s. 32–35.

³ Por. L. S. Balust, F. M. Hernández, *Estudio biográfico*, [w:] *San Juan de Ávila. Obras Completas*, red. L. S. Balust, F. M. Hernández. [dalej: OC], t. I, Madrid 2007, s. 18.

i doprowadził do nawrócenia świętego Jana Bożego i pomagał świętemu Franciszkowi Borgiaszowi. W kontakcie z nim byli też inni wybitni święci epoki, jak Teresa Wielka i Ignacy Loyola. Święty Jan nie przyjął proponowanej mu godności biskupiej w Segowii i Granadzie, a później także zaoferowanej przez Pawła III godności kardynalskiej. Skupił się na misjach ludowych, dlatego jest nazywany apostołem Andaluzji. Kształcił kaznodziejów, a sam na modlitwie i studium przygotowywał swe przystępne i skierowane do różnych środowisk kazania. Opierał je głównie na Piśmie Świętym, zwłaszcza na listach św. Pawła.

Jednak jego głównym celem była formacja młodzieży i seminarzystów. Założył około piętnastu kolegiów. Będąc kierownikiem duchowym wielu kapłanów, skupił wokół siebie grono tworzące wspólnotę braterską księży. W trosce o formację kapłańską wystosował do Soboru Trydenckiego dwa memoriały. Czując się chory, w 1554 roku przeniósł się do Montilla i został tam do dnia śmierci 10 maja 1569 roku. Jego biografowie, Ludwik z Granady i Ludwik Nuñez, pisząc o jego cnotach, wymienili głównie miłość pasterską, ubóstwo, pokorę, pobożność eucharystyczną, cześć oddawaną Duchowi Świętemu i miłość do Maryi. Jan został beatyfikowany przez Leona XIII 4 kwietnia 1894 roku. Pius XII ogłosił go patronem świeckiego duchowieństwa hiszpańskiego 2 lipca 1946 roku, a Paweł VI kanonizował 31 maja 1970 roku. W kalendarzu wspominany jest pod datą 10 maja⁴.

2. Charakterystyka dzieł świętego

Najbardziej znanym dziełem Jana z Ávili jest *Audi, filia*, jeden z pierwszych traktatów o duchowości, skierowany do szerszego grona czytelników i nauczający je drogi doskonałości. Szkic powstał w więzieniu inkwizycji w latach 1531–1533. Adresatką krótkiej wersji pierwszego manuskryptu była doña Sancha Carrillo. Tekst kopiowany w zniekształconej formie został wydany wbrew woli autora w 1556 roku. Przepracowane autentyczne wy-

⁴ Por. J. Zbiciak, *Jan z Ávili*, [w:] *Encyklopedia Katolicka*, t. 7, red. S. Wielgus, J. Duchniewski, Lublin 1997, k. 759; E. Jahrstorfer, *Johannes v. Ávila*, [w:] *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. 5, Freiburg im Breisgau 2006, k. 881; J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, [w:] *Dictionnaire de Spiritualité ascétique et mystique*, red. A. Raynez, t. 8, Paris 1974, k. 269–271; S. Gryga, *Złoty wiek mistyki hiszpańskiej*, t. 2, Kraków 1996, s. 22. „Juan de Ávila, por haber proferido en sus sermones y fuera de ellos algunas proposiciones y cosas que no parecieron bien sonantes, y de ello nació algún escándalo y murmuración entre algunas personas”. *Estudio biográfico...*, dz. cyt., s. 58.

danie, dedykowane hrabiemu Palmy Ludwikowi de Puerto Carrero ukazało się w 1574 roku. Traktat przedstawia doskonałość chrześcijańską z punktu widzenia zaślubin Chrystusa z Kościołem⁵. Pierwsze słowa traktatu, „Audi, filia” (por. Ps 4, 11n) stanowią dla autora okazję do przestrogi, by nie słuchać głosu świata, ciała i szatana. Jan wymienia też lekarstwo na te trzy pokusy. Wobec głosu świata jest to ufność pokładana w Chrystusie. Wobec ciała jest to surowość życia, oddanie się dobrym zajęciom, odpowiednie towarzystwo i pobożna modlitwa. Wobec pokusy diabła Jan zaleca w wypadku pychy rozważanie własnych słabości, zaś w wypadku rozpaczliwego utkwienia wzroku duszy w Bożym miłosierdziu i w spełnionym dobru. Gdy diabeł otwarcie atakuje, należy umocnić wiarę w pomoc Bożą⁶. Autor w dalszej części zaleca, by słuchać Boga w wierze⁷. Kolejne słowa Psalmu: „et vide” stanowią podstawę do udzielenia rad dotyczących fizycznego i duchowego wzroku. Autor zaleca z jednej strony umartwienie oczu, z drugiej zaś duchowe patrzenie na Boga i poznanie siebie. Ponieważ poznanie siebie może zniechęcać, trzeba wpatrywać się w Chrystusa i Jego dzieło zbawienia. W tym celu Jan uczy modlitwy, zwłaszcza medytacyjnej⁸. Komentując słowa „et inclina aurem tuam”, święty radzi, by nachylić ucha do słów Pisma Świętego i nauczania Kościoła katolickiego. W tym kontekście podaje zasady postępowania z prywatnymi objawieniami i podkreśla potrzebę kierownictwa duchowego. Mówi też o tym, jak Bóg wysłuchuje wierzących i nie odrywa od nich swego wzroku⁹. Słowa „et obliviscere populum tuum” to okazja do wymienienia różnych imion, jakie się nadaje złemu światu, z którego należy się uwalniać¹⁰. Podobnie „et domum patris tui” wskazuje na szatana i własną wolę, której się trzeba wyrzec, by pełnić wolę Ojca i dojść do Jego domu¹¹. Wreszcie werset „et concupiscet rex decorem tuum” wskazuje na piękno duszy bez grzechu, będącej przedmiotem pragnienia Chrystusa, który sam w scenie „Ecce Homo” ukrył swe piękno oczom ciała, by ukazać je oczom duszy¹².

⁵ Por. J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 271; *Estudio biográfico...*, dz. cyt., s. 173.

⁶ Por. San Juan de Ávila, *Audi, filia*, [w:] OC, t. I, s. 409–434.

⁷ Por. tamże, s. 434–438.

⁸ Por. tamże, s. 438–475.

⁹ Por. tamże, s. 475–505.

¹⁰ Por. tamże, s. 505–511.

¹¹ Por. tamże, s. 512n.

¹² Por. tamże, s. 514–532.

Kolejną ważną grupą pism Jana z Ávili są „pláticas”, czyli rodzaj konferencji duchowych do kapłanów i zakonników. Autor ukazuje w nich wielkość i odpowiedzialność posługi kapłańskiej¹³, wzywa księży do świętości i modlitwy¹⁴, tłumaczy jezuitom sposób modlenia się¹⁵, zachęca ich do rozpamiętywania i naśladowania Męki Pańskiej¹⁶, poucza, jak spowiadać¹⁷. Święty wzywa księży do uczciwego życia¹⁸, do gorliwości w posłudze¹⁹, do ducha ubóstwa²⁰, do wierności nauczaniu Kościoła²¹ i do miłości Boga wyrażającej się w przestrzeganiu przykazań²². Mówi im o nawróceniu²³, potrzebie żalu za grzechy, zadośćuczynienia i mocnego postanowienia poprawy²⁴, o ekskomunie jako obronie Kościoła²⁵, a także o wewnętrznym wyciszeniu w świątyni²⁶. Zakonnikom przypomina, że są oblubienicami Pana, mającymi Go naśladować w posłuszeństwie²⁷ i podejmowaniu krzyża w umartwianiu własnej woli²⁸.

Na szczególną uwagę zasługuje także *Traktat o kapłaństwie* napisany przez świętego około 1563 roku w Montilla. Autor ukazuje w nim stan kapłański w bezpośredniej relacji do Chrystusa Kapłana. Wyjaśnia naturę kapłaństwa, konieczność świętości, główne zadania w postaci modlitwy i Ofiary Eucharystycznej. Wzywa do stałej odnowy życia kapłańskiego i daje konkretne wskazówki proboszczom, spowiednikom i kaznodziejom²⁹. Z powyższym tekstem związany jest *Traktat o Bożej miłości*, będący rodzajem

¹³ Por. tenże, *La alteza del oficio sacerdotal pide alteza de santidad*, [w:] OC, t. I, s. 785–795.

¹⁴ Por. tenże, *El sacerdote debe ser santo, porque tiene por oficio el orar*, [w:] OC, t. I, s. 797–812.

¹⁵ Por. tenże, *Tres grados en los que cursan oración*, [w:] OC, t. I, s. 813–826.

¹⁶ Por. tenże, *Recordar e imitar la pasión de Jesucristo*, [w:] OC, t. I, s. 827–832.

¹⁷ Por. tenże, *Instrucción de confesores y penitentes*, [w:] OC, t. I, s. 833–850.

¹⁸ Por. tenże, *En ordenándoos, sois candela que habéis de dar lumbré*, [w:] OC, t. I, s. 851–854.

¹⁹ Por. tenże, *Hacer las cosas con perfección, henchidos de amor*, [w:] OC, t. I, s. 855–857.

²⁰ Por. tenże, *En qué deben emplear los clérigos las rentas eclesásticas*, [w:] OC, t. I, s. 859–862.

²¹ Por. tenże, *Esa espada de la fe no la tengas envainada*, [w:] OC, t. I, s. 863–866.

²² Por. tenże, *Seréis mis amigos si guardáis mis mandamientos*, [w:] OC, t. I, s. 867n.

²³ Por. tenże, *Sea vuestro propósito muy firme*, [w:] OC, t. I, s. 869–871.

²⁴ Por. tenże, *O satisfacción por los pecados o purgatorio*, [w:] OC, t. I, s. 873–875.

²⁵ Por. tenże, *La excomunión es el mayor cuchillo que tiene la iglesia*, [w:] OC, t. I, s. 877.

²⁶ Por. tenże, *Al entrar en el templo, deja fuera lo que estorba*, [w:] OC, t. I, s. 879.

²⁷ Por. tenże, *Os escogió por esposas suyas*, [w:] OC, t. I, s. 881–887.

²⁸ Por. tenże, *Quien quiere seguirme, niéguese a sí y tome su cruz*, [w:] OC, t. I, s. 889–901.

²⁹ Por. tenże, *Tratado sobre el sacerdocio*, [w:] OC, t. I, s. 907–946; J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 272.

chrystologii opisującej Chrystusa Kapłana, który zwłaszcza w tajemnicy krzyża objawia miłość Boga³⁰.

Drugi tom dzieł Jana z Ávili zawiera komentarze biblijne, które ukazują głównie jego fascynację pismami Pawłowymi. Bowiem oprócz omówienia 1 Listu Jana (1–3) znajduje się tam komentarz do Listu do Galatów (1–6)³¹. W omawianym tomie umieszczono również dwa memoriały do Soboru Trydenckiego, napisane w 1551 i 1561 roku na prośbę arcybiskupa Granady Piotra Guerrero³². Pierwszy dotyczy koniecznej reformy stanu duchownego i formacji do kapłaństwa³³. Drugi zajmuje się przyczynami herezji i sposobem przeciwdziałania im³⁴. Z tekstami tymi ściśle łączą się uwagi świętego przygotowane na synod w Toledo. Zostały spisane w 1565 roku na prośbę biskupa Kordoby Krzysztofa de Rojas i służyły także synodowi w Granadzie w 1566 roku. Ich treścią jest sposób wcielania w życie postanowień Soboru Trydenckiego w odniesieniu do biskupów, seminariów, życia świeckich i wychowania młodzieży³⁵. Należą do tego zbioru również inne uwagi Jana do synodu w Toledo na temat wykonania postanowień Trydentu³⁶. W omawianym tomie znajdują się też krótkie teksty świętego dotyczące uwag, jakie należy przekazywać biskupom odnośnie do funkcjonowania Kościołów lokalnych³⁷, współpracy króla z Kościołem i szacunku dla soborów³⁸, a także sposobu życia i panowania królów³⁹. Do tej grupy zaliczono też medytacje o łasce udzielanej w Eucharystii⁴⁰, o Chrystusie w scenie „Ecce Homo”⁴¹ i o błogosławieństwach ewangelicznych (por. Mt 5, 3–10)⁴².

³⁰ Por. San Juan de Ávila, *Tratado del amor de Dios*, [w:] OC, t. I, s. 951–974; J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 272.

³¹ Por. San Juan de Ávila, *Comentarios bíblicos*, [w:] OC, t. II, Madrid 2001, s. 23–458.

³² Por. J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 272n.

³³ Por. San Juan de Ávila, *Memorial primero al Concilio de Trento (1551)*, [w:] OC, t. II, s. 485–514.

³⁴ Por. tenże, *Memorial segundo al Concilio de Trento (1561)*, [w:] OC, t. II, s. 521–619.

³⁵ Por. tenże, *Advertencias al Concilio de Toledo (1565–1566)*, [w:] OC, t. II, s. 645–710; J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 273.

³⁶ Por. San Juan de Ávila, *Algunas advertencias que el P. Maestro Ávila envió al Sínodo de Toledo sobre la ejecución de algunas cosas mandadas en el santo Concilio Tridentino (1565–1566)*, [w:] OC, t. II, s. 711–747.

³⁷ Por. tenże, *Lo que se debe avisar a los obispos*, [w:] OC, t. II, s. 515–519.

³⁸ Por. tenże, *De la veneración que se debe a los concilios*, [w:] OC, t. II, s. 621–628.

³⁹ Por. tenże, *Advertencias necesarias para los reyes*, [w:] OC, t. II, s. 629–643.

⁴⁰ Por. tenże, *Meditación del beneficio que nos hizo el Señor en el sacramento de la Eucaristía*, [w:] OC, t. II, s. 759–763.

⁴¹ Por. tenże, *Ecce Homo*, [w:] OC, t. II, s. 765–767.

⁴² Por. tenże, *Exposición de las bienaventuranzas*, [w:] OC, t. II, s. 799–810.

Bardzo interesujący jest dialog między spowiednikiem a penitentem⁴³. Jest tam również rodzaj katechizmu zarówno w formie wyliczenia głównych modlitw i prawd wiary, jak i dialogu duszpasterza z osobą katechizowaną⁴⁴. O popularności *devotio moderna* świadczą dokonane przez Jana tłumaczenie *O naśladowaniu Chrystusa* Tomasza z Kempis⁴⁵. Święty daje też wiele reguł życia duchowego⁴⁶, krótkich uwag dotyczących głównie kultu Eucharystii⁴⁷, modlitw, przykładów poezji religijnej i tłumaczeń hymnów liturgicznych⁴⁸. Autor udziela rad, jak czynić postępy na modlitwie⁴⁹, jak wchodzić w rozumienie własnej nicości (*anihilación*)⁵⁰ i jak prowadzić misje ludowe⁵¹.

Trzeci tom pism Jana z Ávili poświęcony jest jego kaznodziejstwu. Święty uważał kaznodzieję za posłańca Bożego, który winien wiernie strzec wiary i moralności. Centralną myślą jego kazań jest tajemnica odkupienia w Chrystusie, często ukazywana w perspektywie Pawłowej⁵². W jego bogatej spuściźnie kaznodziejskiej są kazania z różnych okresów roku liturgicznego, od Adwentu, przez Boże Narodzenie, Epifanię, Środę Popielcową, Septuagesimę, Wielki Post i dni Wielkiego Tygodnia, po kazania na Wielkanoc, Wniebowstąpienie i niedzielę po Zesłaniu Ducha Świętego⁵³. Stosunkowo dużo kazań Jan poświęcił Duchowi Świętemu⁵⁴. Jednak najwięcej zachowanych kazań dotyczy Najświętszego Sakramentu⁵⁵. Święty wiele mówił też o Matce Boskiej⁵⁶. Zachowały się również kazania o wiernych zmarłych i o następujących świętych: Mikołaju, Fabianie i Sebastianie, Józefie, Marii Magdalenie, Mateuszu, Franciszku z Asyżu, Katarzynie, Ewangelistach i o Wszystkich Świętych⁵⁷.

⁴³ Por. tenże, *Dialogus inter confessarium et paenitentem*, [w:] OC, t. II, s. 769–797.

⁴⁴ Por. tenże, *Doctrina cristiana*, [w:] OC, t. II, s. 811–833.

⁴⁵ Por. tenże, *Traducción de la „Imitación de Cristo”*, [w:] OC, t. II, s. 887–1001.

⁴⁶ Por. tenże, *Reglas de espíritu*, [w:] OC, t. II, s. 839–859.

⁴⁷ Por. tenże, *Miscelánea breve*, [w:] OC, t. II, s. 861–874.

⁴⁸ Por. tenże, OC, t. II, s. 1003–1013.

⁴⁹ Por. tenże, *Avisos para aprovechar en la oración*, [w:] OC, t. II, s. 1015–1022.

⁵⁰ Por. tenże, *Tratado de anihilación*, [w:] OC, t. II, s. 1022–1028.

⁵¹ Por. tenże, *Reglamento de las misiones*, [w:] OC, t. II, s. 1036–1053.

⁵² Por. S. Gryga, *Złoty wiek...*, dz. cyt., s. 26–36; Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 272.

⁵³ Por. San Juan de Ávila, *Ciclo temporal. Sermones de tiempo*, [w:] OC, t. III, Madrid 2003, s. 5–321.

⁵⁴ Por. tenże, *Ciclo temporal. Sermones del Espíritu Santo*, [w:] OC, t. III, s. 323–406.

⁵⁵ Por. tenże, *Ciclo temporal. Sermones del Santísimo Sacramento*, [w:] OC, t. III, s. 407–797.

⁵⁶ Por. tenże, *Ciclo santoral. Sermones de Nuestra Señora*, [w:] OC, t. III, s. 801–991.

⁵⁷ Por. tenże, *Ciclo santoral. Sermones de santos*, [w:] OC, t. III, s. 993–1102.

Wreszcie czwarty tom dzieł Jana zawiera 263 listy do ludzi wszystkich stanów, do kapłanów, zakonników, zwłaszcza jezuitów, zakonnic, biskupów, osób świeckich i pragnących rozeznać powołanie. Listy te najczęściej dotyczą kierownictwa duchowego i pociechy w różnych cierpieniach. Są wśród nich listy do wybitnych postaci epoki, jak Teresa Wielka, Jan Boży, Ignacy z Loyoli, Franciszek Borgiasz i Jan de Ribera. Prawdopodobnie żaden hiszpański autor duchowy XVI wieku nie był pytany o radę tak często jak święty Jan. Można powiedzieć, że całość jego doktryny o doskonałości chrześcijańskiej znajduje się w jego listach⁵⁸.

3. Główne idee nauczania świętego Jana

Czytelnika pism świętego Jana z Ávili zaskakuje głębia jego kazań o Duchu Świętym⁵⁹. Jednak w centrum jego doktryny jest misterium Chrystusa, wcielonego Słowa i Odkupiciela, który jest Oblubieńcem Kościoła i ludzkiej duszy. Życie doskonałości polega na coraz głębszym przeżywaniu tej tajemnicy⁶⁰. Stąd tak częste rozważania Męki Chrystusa, zarówno w scenie „Ecce Homo”⁶¹, jak i na krzyżu, gdy złożył w ofierze własne ciało wołające do Ojca o miłosierdzie dla ludzi⁶². Nie dziwi więc, że autor zalecał czytelnikom i słuchaczom szczególnie rozpamiętywanie i naśladowanie Męki Pańskiej⁶³. W charakterystyczny chrystocentryzm Jana wpisuje się też medytacja o łasce udzielonej przez Pana w sakramencie Eucharystii⁶⁴. Trzeba zgodzić się z J. Aumannem, że chrystocentryczna duchowość Jana z Ávili streszcza się w następujących tezach: wszystkie łaski przychodzą przez Chrystusa, uczestniczymy w owocach zbawienia w miarę jak jesteśmy zjednoczeni z Chrystusem, nasze wcielenie w Chrystusa rozpoczyna

⁵⁸ Por. tenże, *Epistolario*, [w:] OC, t. IV, Madrid 2003, s. 237.543–546.634n; J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 271.

⁵⁹ Por. San Juan de Ávila, *Ciclo temporal. Sermones del Espíritu Santo*, dz. cyt., s. 323–406.

⁶⁰ Por. J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 273n.

⁶¹ Por. San Juan de Ávila, *Ecce Homo*, dz. cyt., s. 765–767.

⁶² Por. tenże, *Audi, filia*, dz. cyt., s. 497.

⁶³ Por. tenże, *Recordar e imitar la pasión de Jesucristo*, dz. cyt., s. 827–832; *Epistolario*, dz. cyt., s. 634n; *Quien quiere seguirme, nieguese a sí y tome su cruz*, dz. cyt., s. 889–901.

⁶⁴ Por. tenże, *Meditación del beneficio que nos hizo el Señor en el sacramento de la Eucaristía*, dz. cyt., s. 759–763.

się przez wiarę i chrzest, a doskonali przez Eucharystię, całkowite poświęcenie się Chrystusowi sprawia w nas owoce w postaci nadziei i radości⁶⁵.

Ważnym elementem nauczania świętego jest też koncepcja Kościoła. Oczywiście wobec sporów z reformacją Jan podkreślał, że zarządzanie Kościołem jest monarchiczne, a jego nauczanie nieomyślne⁶⁶. Dlatego też bronił prawa Kościoła do ekskomuniki⁶⁷. Zasadniczo jednak jego wizja Kościoła jest Pawłowa. Kościół ukazywany jest w jego pismach jako Oblubienica i Ciało Chrystusa. Eklezjalny sens całego życia duchowego polega na tym, że ponieważ Kościół ma być piękny, każdy chrześcijanin winien dążyć do doskonałości życia duchowego⁶⁸. Tę wizję Kościoła widać wyraźnie, gdy Jan wymaga, by patrzeć na bliźnich oczyma Chrystusa i dostrzegać w nich cząstki Chrystusowego Ciała najściślej z Nim zjednoczone⁶⁹. Przy tej okazji warto wspomnieć o postulowanej przez świętego prawdziwej pobożności Maryjnej, która nie jest powierzchowna, lecz polega na opanowaniu woli i namiętności, by naśladować Jej czystość⁷⁰. Jan na długo przed ogłoszeniem dogmatów ukazywał Maryję jako zawsze świętą, także w poczęciu (*en su santa concepción como por toda su vida*), oraz jako wniebowziętą z duszą i ciałem (*venga también mi cuerpo a ayudar a dar gloria perpetua al alma*)⁷¹.

Zasadą całej duchowości Jana jest życie w Chrystusie jako życie teologiczne. Jest to życie łaski Bożej w człowieku, który z wiarą przyjmuje Boże słowo, z nadzieją pokonuje trudności i pokusy, a miłością Boga i bliźniego odpowiada na misterium Boga objawionego w Chrystusie⁷². Szczególnie wiele uwagi poświęcił Jan wierze, która jest dla niego słuchaniem nauki Bożej, a nie ludzkiej, choć zapisanej przez ludzkich autorów Pisma Świętego. „Ta wiara jest podstawą wszelkich dóbr i pierwszym wyrazem czci, jaką człowiek oddaje Panu, gdy Go uważa za Boga. Jest tak mocnym fundamentem Bożego budynku, że nie mogą go zburzyć wiatry prześladowań ani rzeki przyjemności cielesnych, ani ulewy pokus duchowych, bo we wszystkich

⁶⁵ Por. J. Aumann, *Zarys historii duchowości*, przeł. J. Machniak, Kielce 2007, s. 239.

⁶⁶ Por. San Juan de Ávila, *Esa espada de la fe no la tengas envainada*, dz. cyt., s. 863–866.

⁶⁷ Por. tenże, *La excomunión es el mayor cuchillo que tiene la iglesia*, dz. cyt., s. 877.

⁶⁸ Por. J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 274.

⁶⁹ Dokładnie: „como unos entañables pedazos del Cuerpo de Jesucristo, y como cosa conjuntísima a Cristo”. San Juan de Ávila, *Audi, filia*, dz. cyt., s. 473.

⁷⁰ Por. tenże, *Ciclo santoral. Sermones de Nuestra Señora*, dz. cyt., s. 881n.

⁷¹ Por. tamże, s. 974. 989.

⁷² Por. J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 274n.

niebezpieczeństwach utrzymuje duszę w wielkiej stałości, jak kotwica trzyma okręt w zmiennych warunkach morza”. Świętemu chodziło o wiarę żywą, ożywioną miłością i będącą zarówno darem Boga, jak i dziełem wolnej woli (*libre albedrío*)⁷³. Z tym łączy się charakterystyczna dla problemów epoki próba ukazania potrzeby zarówno wiary, jak i uczynków. W komentarzu do Listu do Galatów (5, 6) autor stwierdził, że zarówno uczynki nic nie znaczą przed Bogiem, jeśli brakuje wiary, jak i wiara nic nie znaczy, jeśli nie ma życia, czyli uczynków płynących z miłości Boga i bliźniego⁷⁴. Bóg daje człowiekowi wiarę i umacnia ją, by się nie zniechęcał w przeciwnościach⁷⁵. W tym kontekście warto wspomnieć o przyczynach herezji, do których Jan zalicza złe sumienie, złe życie, fałszywych mistrzów i niedbałych pasterzy, zaniedbania duszpasterskie, powściągliwość w przyjmowaniu sakramentów, zwłaszcza Eucharystii, ale także sprawiedliwość Boga, który w ten sposób karze pychę buntowników i głupotę idących za nimi. Tu niebezpieczeństwem są nie tylko prywatne natchnienia, ale też niezgodne z nauczaniem Kościoła rozumienie i interpretowanie Pisma Świętego. Jan wymienił również lekarstwa na herezję, do których zaliczył pokorę, myśl o nadejściu antychrysta, rolę papieża i pomoc chrześcijańskich władców, nauczanie katechizmu i modlitw w języku zrozumiałym dla prostych ludzi (*en castellano*), kolegia teologiczne, tworzenie nowych diecezji i parafii, rozwój praktyki częstej Komunii Świętej, walkę z konkubinatem księży i z życiem w luksusie, formację zakonników i zakonnic⁷⁶. W te zadania wpisują się przygotowane przez autora proste i zwięzłe wykazy prawdy doktryny chrześcijańskiej⁷⁷.

Istotnym miernikiem rozwoju życia duchowego jest modlitwa. Nauki Jana na jej temat skierowane są do wszystkich chrześcijan, co nie przeszkadza w ukazywaniu różnych jej stopni⁷⁸. W ten sposób święty tłumaczył jezuitom modlitwę początkujących, postępujących i doskonałych, zaznaczając,

⁷³ Por. San Juan de Ávila, *Audi, filia*, dz. cyt., s. 434–438. „Este oír a Dios es por la fe; la cual no es enseñanza humana, mas divina, porque no creemos a las Escrituras como a palabras de Esaías o Jeremías, o de San Pablo a de San Pedro, ni creemos más al evangelista que fue testigo de vista de lo que escribió que al que no lo fue, mas recibimos estas palabras como dichas de Dios por la boca de ellos, y a Dios creemos en ellos”. Tamże, s. 435.

⁷⁴ Por. tenże, *Lecciones sobre la Epístola a los Gálatas*, [w:] OC, t. II, s. 95n.

⁷⁵ Por. tamże, s. 61.

⁷⁶ Por. tenże, *Memorial segundo al Concilio de Trento (1561)*, dz. cyt., s. 521–619.

⁷⁷ Por. tenże, *Doctrina cristiana*, dz. cyt., s. 811–833.

⁷⁸ Por. J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 275n.

że w braku odczucia Bożego daru trzeba się cieszyć prostą modlitwą ustną i korzystać z książek⁷⁹. Oczywiście Jan znał niebezpieczeństwa fałszywej mistyki, ale pragnął uczyć ludzi prostej modlitwy skupienia⁸⁰. Zalecał troskę o wewnętrzne skupienie, kilka modlitw ustnych, a następnie czytanie opisu Męki Pańskiej i myślenie o niej. Radził, by nie czytać do zmęczenia, ale aby pobudzić apetyt duszy oraz dać materię do myślenia i działania⁸¹. By czynić postępy w modlitwie, trzeba coraz lepiej poznawać Boga i siebie, umiłować skupienie i korzystać z pomocy kierownika duchowego⁸². W *Audi, filia* znajdujemy konkretne rady, by co najmniej dwa razy dziennie skupić się w odpowiednim miejscu, myśląc rano o Męce Pana, a wieczorem o stanie swej duszy. Tę formę modlitwy Jan przedkładał nad jakieś wzniosłe rozważania. Święty zalecał medytację nad swą śmiercią i Bożym sądem, codzienny rachunek sumienia z grzechów i dobrych uczynków, rozważanie swej nicości przed stworzeniem swego istnienia (*ser*), dobrodziejstwa Bożych łask i wolnej woli (*bien ser*) i wiecznej szczęśliwości (*bienventurado ser*). Autor dawał cenne uwagi na temat modlitwy ustnej, czytania pobożnych lektur i medytacji, zwłaszcza Męki Pańskiej. Radził, by uobecniać sobie sceny ewangeliczne z całą prostotą, bez zmuszania wyobraźni, wiedząc, że metodyczna medytacja nie jest odpowiednia dla wszystkich. Wzywał do umiaru w rozważaniu swych grzechów i nie przywiązywał zbytnej wagi do reguł i pozycji ciała. Przestrzegał przed zaprzestawianiem modlitwy z lęku wobec niebezpieczeństw i trudności. Ukazywał przykład modlitwy Jezusa i świętych⁸³.

Życie duchowe w ujęciu świętego Jana zaczyna się od wysiłku ascetycznego. Coraz lepsze poznanie siebie i swej grzeszności prowadzi do coraz głębszej pokory, która usuwa przeszkody, na jakie natrafia łaska Boża w człowieku. Święty w *Audi, filia* rozpoczyna tłumaczenie rozwoju życia duchowego od Bożego słowa, które ucisza inne głosy, zwłaszcza świata, ciała i szatana. Jego doktryna ascetyczna jest solidnie osadzona na Piśmie Świętym i nauczaniu ojców Kościoła, a jednocześnie połączona z psychologiczną i pedagogiczną finezją⁸⁴. Jan prowadzi od poznania własnej nę-

⁷⁹ Por. San Juan de Ávila, *Tres grados en los que cursan oración*, dz. cyt., s. 813–826.

⁸⁰ Por. S. Gryga, *Złoty wiek...*, dz. cyt., s. 37n.

⁸¹ Por. San Juan de Ávila, *Audi, filia*, dz. cyt., s. 460n.

⁸² Por. tenże, *Avisos para aprovechar en la oración*, dz. cyt., s. 1015–1022.

⁸³ Por. tenże, *Audi, filia*, dz. cyt., s. 438–475.

⁸⁴ Por. J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 276n.

dzy do miłosnego zjednoczenia z Chrystusem (*uni6n amorosa*)⁸⁵. Zwi4zane z tym pojęcie nicości (*anihilaci6n*) jest rozumiane przez niego w sensie poznania siebie w prawdzie jako stworzenia obdarowanego przez Boga⁸⁶. Zrównoważone pojęcie ascezy widać tam, gdzie święty pisze o koniecznej surowości wobec ciała, ale bez wielkiej szkody dla zdrowia (*sin muy gran daño de su salud*). Jednocześnie Jan z Ávili w walce duchowej przeciw ciału podkreślał pozytywne zaangażowanie w dobre czyny (*beuenas ocupaciones*), unikanie poufałości kobiet i mężczyzn (*evitar familiaridad de mujeres con hombres*); pobożną modlitwę (*devota oraci6n*) i nieufanie sobie, połączone z zaufaniem Bogu (*desconfianza en sí y confianza en Dios*)⁸⁷. Również w pozostałych częściach *Audi, filia* autorowi chodzi o ascezę tam, gdzie pisze o konieczności wyjścia ze świata (*et obliviscere populum tuum*) i wyrzeczenia się szatana oraz własnej woli (*et domum patris tui*)⁸⁸. Także ostania część dzieła (*et concupiscet rex decorum tuum*) traktując o pięknie duszy, podkreśla, że piękno cielesne jest niebezpieczne dla posiadających je i może być szkodliwe dla pozostałych⁸⁹. Jednak pisząc o ascezie u świętego Jana nie sposób nie zauważyć, że dla niego zły świat, którego nie należy słuchać, to nie ten świat, który widzimy i który Bóg stworzył, ale ślepotą, zło i próżność, które ludzie oddzieleni od Boga wymyślili, kierując się swoim widzimsię, a nie światłem i łaską Bożą. Idąc za swoją własną wolą i nie poddając się woli swego Stworzyciela, lokują oni miłość w honorach, rozkoszach i dobrach doczesnych, choć zostały dane nie po to, by przywiązywać do nich serce, ale by ich używać, służąc nimi Panu, który nimi obdarował⁹⁰. Mimo tej pozytywnej i pozbawionej cienia manicheizmu wizji świata trzeba przyznać, że autor miał trudności z przyjęciem możliwości połączenia codziennej Komunii małżonków z używaniem małżeństwa i za przykład stawił parę, która od trzech lat wyrzekała się „komunikacji ciała”, by utrzymywać ją z Panem, który jest duchem⁹¹.

Asceza w pismach świętego nie stanowi jednak celu, lecz jedynie środek na drodze zjednoczenia z Bogiem. Jan opisując trzeci stopień modlitwy

⁸⁵ Por. S. Gryga, *Złoty wiek mistyki hiszpańskiej*, dz. cyt., s. 46.

⁸⁶ Por. San Juan de Ávila, *Tratado de anihilati6n*, dz. cyt., s. 1022–1028.

⁸⁷ Por. tenże, *Audi, filia*, dz. cyt., s. 409–434.

⁸⁸ Por. tamże, s. 505–513.

⁸⁹ Por. tamże, s. 514–532.

⁹⁰ Por. tamże, s. 410.

⁹¹ Por. tenże, *Epistolario*, dz. cyt., s. 25.

skupia się na najważniejszym dla niego temacie, czyli na miłości Boga. Nie chodzi mu o jakieś zwykłe uczucie, ale o miłość prawdy, czyli oświecony rozum i rozpaloną wolę, o dzieło wspomagane impulsem Boga. Chodzi mu o zjednoczenie sprawiane przez Ducha doskonałych, czyli - jak pisze - działanie Jego i nasze z Nim (*obrando Él y nosotros con Él*)⁹². Święty w *Audi, filia* kładzie akcent na porządek rozwoju życia duchowego i przestrzegając przed wchodzeniem we wzniosłe rozważania, tłumaczy, że teraz jest czas krzyża i picia kielicha, który Pan pił w nocy Męki (por. Mt 26, 42). Potem będzie czas radości i picia z kielicha uciech niebiańskich, które upajają w królestwie Boga. Nie można celebrować święta przed wigilią ani niedzieli przed piątkiem, ale przez wysiłek poznania i naśladowania Chrystusa ukrzyżowanego przechodzi się i ma się nadzieję na wieczną chwałę Jego zmartwychwstania⁹³. W tym kontekście trzeba podkreślić ostrożność autora wobec wszelkich zjawisk nadzwyczajnych, zwłaszcza objawień, w które łatwo może wmieszać się szatan. By nie być zwodzonym, należy nie pragnąć objawień, nie pysznić się, jeśli się je otrzyma i nie dawać im łatwo wiary. Jan podaje też kryteria pomagające w rozpoznaniu objawień Bożych, czyli zgodność z Pismem Świętym, brak kłamstw, korzyść dla duszy i powodowanie pokory⁹⁴. W podobnym tonie na temat duchowych doświadczeń Teresy Wielkiej święty wypowiedział się w liście skierowanym do niej w 1568 roku. Oceniając jej naukę o modlitwie, stwierdził, że można jej ufać i iść za nią. Jeśli chodzi o opisane przez nią mowy wewnętrzne, to wzięwszy pod uwagę przyniesiony pożytek duchowy oraz zgodność z Pismem Świętym i nauką Kościoła, wydawało mu się, że pochodzą od Boga (*ser de parte de Dios*). Ponieważ jej nadzwyczajne doświadczenia Bożej miłości pozwoliły jej bardziej poznać swą nędzę i poprawić się, skłoniły do pokuty, pogardy dla siebie i do miłości Boga, Jan nie widział powodu, by je potępiać (*No veo por qué condenarlas*). Jednak choć są od Boga, człowiek nie powinien się na nich zatrzymywać, gdyż świętość, o którą chodzi, polega jedynie na pokornej miłości Boga i bliźniego (*pues no consiste la santidad sino en amor humilde de Dios y del prójimo*)⁹⁵. Jan pisał ten list na kilka miesięcy przed śmiercią i dla J. Bifeta stanowi on jakby *nihil obstat* dla *Księgi*

⁹² Por. tenże, *Pláticas*, [w:] OC, t. I, s. 824.

⁹³ Por. tenże, *Audi, filia*, dz. cyt., s. 467n.

⁹⁴ Por. tamże, s. 478-488.

⁹⁵ Por. tenże, *Epistolario*, dz. cyt., s. 543-546.

Życia (*Vida*) Teresy Wielkiej i w pewnym sensie dla całego złotego wieku duchowości hiszpańskiej⁹⁶.

Na koniec nie może zabraknąć refleksji nad wizją kapłaństwa zawartą w pismach świętego Jana z Ávili. Przede wszystkim autor nazywa kapłanem Chrystusa (*El cual también sacerdote*) ze względu na ofiarę, jaką z siebie złożył Bogu⁹⁷. Kapłaństwo sakramentalne jest uczestnictwem w tym kapłaństwie Chrystusa. Jan ukazuje je jako największe dzieło Bożego majestatu w Kościele, jako urząd, przez który chleb i wino przemieniają się w Ciało i Krew Jezusa Chrystusa. Stąd konsekwentnie, zdaniem świętego, głównym zadaniem kapłanów jest modlitwa i składanie siebie w ofierze wraz z Chrystusem Kapłanem⁹⁸. Dlatego Jan tak wiele miejsca poświęcał radom dotyczącym odpowiedniego przygotowania do sprawowania Eucharystii⁹⁹. Poza tym autor na wielu miejscach w swych pismach udziela przeróżnych praktycznych rad potrzebnych kapłanom w duszpasterstwie, zwłaszcza jako spowiednikom, kaznodziejom i proboszczom¹⁰⁰. Zdaniem Jana wielkość urzędu kapłańskiego wynosi ponad anioły (*los levantados de ti sobre dignidad de ángeles*) i wymaga wielkiej świętości. Kapłan ma być święty, gdyż przez modlitwę winien poskramiać (*amansar*) gniew Boży¹⁰¹. Kapłani są zdaniem świętego Jana oczami Kościoła (*nosotros somos los ojos de la Iglesia*), których zadaniem jest opłakiwanie wszelkiego zła, które miało miejsce w ciele Chrystusa¹⁰². Dlatego też ich życie winno być nacechowane modlitwą, duchem ubóstwa i ascezą¹⁰³. W tym duchu święty spisywał rady dotyczące reformy duchowieństwa na Sobór Trydencki i na synod w Toledo. Zdaniem Jana głównym lekarstwem na niski poziom duchowości księży jest utrudnienie wejścia do stanu duchownego, odpowiednie wychowanie kandydatów w kolegiach i seminariach, a także regularne wizytacje

⁹⁶ Por. J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 277n.

⁹⁷ Por. San Juan de Ávila, *Audi, filia*, dz. cyt., s. 503; J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt., k. 279n.

⁹⁸ Por. San Juan de Ávila, *Tratado sobre el sacerdocio*, dz. cyt., s. 907n.

⁹⁹ Por. tenże, *Epistolario*, dz. cyt., s. 41–45; *Al entrar en el templo, deja fuera lo que estorba*, dz. cyt., s. 879.

¹⁰⁰ Por. tenże, *Dialogus inter confessorium et paenitentem*, dz. cyt., s. 769–797; *Instrucción de confesores y penitentes*, dz. cyt., s. 833–850; *Hacer las cosas con perfección, henchidos de amor*, dz. cyt., s. 855–857; *Reglamento de las misiones*, dz. cyt., s. 1036–1053.

¹⁰¹ Por. tenże, *La alteza del oficio sacerdotal pide alteza de santidad*, dz. cyt., s. 785–795; *El sacerdote debe ser santo, porque tiene por oficio el orar*, dz. cyt., s. 797–812.

¹⁰² Por. tenże, *Pláticas*, dz. cyt., s. 810n.

¹⁰³ Por. tenże, *En ordenándoos, sois candela que habéis de dar lumbre*, dz. cyt., s. 851–854; *En qué deben emplear los clérigos las rentas eclesásticas*, dz. cyt., s. 859–862.

i synody¹⁰⁴. Warto też zauważyć, że choć Jan za główne zadanie księży uważał modlitwę i sprawowanie Ofiary, w wypadku biskupów za Soborem Trydenckim podkreślał głoszenie słowa (*Entre los oficios a que son electos los obispos, el principal, como dice el concilio nuestro, es el predicar a sus ovejas*)¹⁰⁵.

Zakończenie

Powyższe analizy ukazały jedynie w zarysie święte życie Jana z Ávili oraz teologiczną i duchową głębię jego obszernych pism. Jego chrystocentryzm połączony ze szczególną czcią dla Ducha Świętego, jego Pawłowa wizja Kościoła i główne elementy mariologii, zrównoważona asceza i pełne mądrości podejście do zjawisk nadzwyczajnych pozwalają widzieć w nim prawdziwego mistrza życia duchowego, który w niejednym przerastał ducha epoki. Również w duszpasterstwie Jan propagował duchowość dla każdego chrześcijanina, zalecał częstą Komunię Świętą i nauczanie wiernych w językach narodowych, przez co przyczynił się do odrodzenia religijnego w Kościele epoki reformacji. Na podkreślenie zasługuje fakt, że głównym źródłem jego refleksji było Pismo Święte, zwłaszcza pisma Pawłowe, oraz ojcowie Kościoła, szczególnie święty Augustyn. Korzystał też z dokumentów soborowych, pism teologów, autorów duchowych, a nawet świeckiej literatury klasycznej. Jako uczeń dominikanina Dominika de Soto miał wykształcenie tomistyczne, choć nieobcy mu był też skotyzm i nominalizm. Godny uznania jest także jego wpływ na innych współczesnych i późniejszych autorów. Oddziaływał na Ludwika z Granady, Jana Bożego, Franciszka Borgiasza, Ignacego z Loyoli, Piotra z Alkantary, Teresę z Ávili, Jana de Ribera, Tomasza z Villeneuve, Karola Boromeusza, Diego de Estella, a może i Jana od Krzyża. Także późniejsi autorzy, jak Franciszek Salezy, Alfons Liguori i Antoni Maria Klaret czerpali z duchowej spuścizny świętego. Jego memoriały miały pewien wpływ na Sobór Trydencki. Jeśli chodzi o duchowość kapłańską, trzeba zauważyć oddziaływanie jego tekstów na szkołę francuską, zwłaszcza na kardynała de Bérulle'a¹⁰⁶. Wydaje się, że właśnie głębia nauczania o kapłaństwie i jego charakterze ofiarniczym

¹⁰⁴ Por. tenże, *Memorial primero al Concilio de Trento (1551)*, dz. cyt., s. 485–514; *Lo que se debe avisar a los obispos*, dz. cyt., s. 515–519; *Advertencias al Concilio de Toledo (1565–1566)*, dz. cyt., s. 645–710.

¹⁰⁵ Por. tamże, s. 657.

¹⁰⁶ Por. J. Esquerda Bifet, *Jean D'Ávila*, dz. cyt. k. 280n.

stanowi dziś szczególny element aktualności w Kościele zmagającym się z brakiem powołań oraz z przeróżnymi kryzysami w życiu i posłudze duchownych. Doktryna Jana z Ávili nie jest abstrakcyjna, lecz dotyczy wiary i życia chrześcijańskiego. Trudno przecenić służebną rolę duchowości zawartej w jego pismach, ukazującej charyzmat mądrości i słusznie nazywanej wybitną. Nie ma więc wątpliwości, że święty Jan z Ávili zasługuje na tytuł doktora Kościoła, podobnie zresztą jak adresat kilku jego listów, święty Ignacy z Loyoli.

Summary

St. John of Ávila as Doctor of the Church

The Author of the article shows the life and meaning of Saint John of Ávila, announced by Pope Benedict XVI a new Doctor of the Church on 7 October 2012. The text presents his holy life, his works and his eminent doctrine. The author characterizes the works of the saint, especially the tractate *Audi, filia*. He also presents the most important ideas of his teaching: Christology, the concept of the Church, the cardinal virtues, especially the faith, the theory of prayer, asceticism, mystic and the development of spiritual life. He also shows John of Ávila as an expert in priestly spirituality.